

Asia: VN/7491/2024

Vanhojen metsien kriteerit Suomessa

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

EU:n Biodiversiteettistrategiassa 2020 tavoitellaan kaikkien jäljellä olevien luonnontilaisten metsien ja vanhojen metsien tiukkaa suojelua EU:n jäsenvaltioissa, koska vanhojen metsien ja niissä elävien lajien tilanne on vaikea kaikkialla EU:n alueella. EU edellyttää jäsenvaltioiltaan, että ne tarkentavat kansalliset määritelmät vanhoille metsille sekä laativat kartoittamista koskevat menetelmät luonnontilaisille metsille ja vanhoille metsille. EU edellyttää lisäksi, että nämä metsät kartoitetaan, niitä seurataan ja ne suojellaan tiukasti vuoden 2029 loppuun mennessä.

Suomessa vanhojen metsien lajisto on suurin uhanalaisten metsälajien ryhmä ja vanhojen metsien lisäsuojelun tarve on tunnistettu niin tiedeyhteisössä kuin nykyisen hallituksen hallitusohjelmassa. Ympäristöministeriö rahoitti kansallisten vanhojen metsien kriteerien määrittelyn tieteelliseksi pohjaksi Suomen ympäristökeskuksen ja Luonnonvarakeskuksen yhdessä toteuttaman hankkeen ”Luonnontilaiset metsät ja vanhat metsät Suomessa: EU:n komission ohjeet ja kansallinen tarkastelu”.

Raportissa tarkastellaan etenkin pohjoismaisiin tieteellisiin tutkimuksiin perustuen luonnontilaisten metsien ikää ja kuolleen puun määrää ja osuutta puustosta eri kasvupaikkatyypeillä ja metsäkasvillisuusvyöhykkeillä. Raportissa todetaan, että metsän ikä sekä luonnontilaisuus voivat vaihdella liukuvasti, mistä syystä vanhoille metsille ei voi määrittää yhtä täsmällistä, tieteeseen perustuvaa indikaattorien kynnyсарvoa. Raporttiin on kuitenkin koottu mahdollisia tiedeperustaisia tapoja tarkastella vanhojen metsien ominaisuuksia ja löytää arvokkaita vanhan metsän kohteita komission ohjeistukseen pohjautuen.

Valtioneuvosto ehdottaa vanhojen metsien kriteereiksi hyvin tiukkoja, Syken ja Luken raportissa esitettyjen liukuvien arvojen ylärajoja ja useiden kriteerien täyttymistä samanaikaisesti. Asiantuntijoiden arvioiden mukaan kriteereitä täyttäviä kohteita löytyy Etelä-Suomesta vain

kymmeniä hehtaareita eikä valtaosa nykyisistäkään vanhojen metsien suojelualueista täyttäisi kriteereitä, etenkin lahopuukriteereitä.

Syken ja Luken raportissa todetaan, että Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) kautta suojeltujen kohteiden lahopuumäärä on ollut keskimäärin 16,7 m³ hehtaarilla ja I-laatulukan kohteilla 29,6 m³ hehtaarilla. Nyt ehdotetut vanhojen metsien lahopuun vaatimukset ovat Uudenmaan kasvillisuusvyöhykkeillä 50 m³ hehtaarilla kuusi- ja lehtipuuvaltaisissa metsissä, mäntyvaltaisissa metsissä 40 m³ hehtaarilla. Ehdotettujen kriteerien mukaisia lahopuumääriä on hyvin vaikea löytää.

Ehdotetut ikäkriteerit ovat tiukemmat kuin yleisesti Suomessa käytössä olleet luontotyyppien uhanalaisuuden (LuTu) arviointiin käytetyt kriteerit, joita käytetään niin luontoselvitysten laadinnassa kuin Luken tekemässä valtakunnan metsien inventoinnissa. Uudenmaan osalta merkittävä ero LuTu-kriteerien ja valtioneuvoston ehdottamien kriteerien välillä on lehtipuuvaltaisten vanhojen metsien alaikärajoissa. Etelä-Suomen rehevät lehtimetsät ovat nopeakasvuisia ja vanhojen metsien rakennepiirteitä kehittyy nopeammin kuin havumetsissä. LuTu-kriteereissä vanhan lehtimetsän ikäraja on 80 vuotta ja valtioneuvoston ehdottamissa kriteereissä 100 vuotta. Vanhojen lehtimetsien suojelulle olisi Uudellamaalla erityinen tarve, koska niissä elävä lajisto korostuu uhanalaisissa lajeissa.

Uusimaa tavoittelee luonnon monimuotoisuuden vähenemisen pysäyttämistä ja jopa lisäämistä. Uusimaa-ohjelman yksi keskeisistä Painopisteen ”Ympäristöviisas Uusimaa” tavoitteista on Elinvoimainen luonto, jonka osalta alatavoitteena on Luonnon monimuotoisuuden lisääminen ja ekologisten verkostojen vahvistaminen. Uusimaa ohjelmassa todetaan, että ”Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen on globaali ilmiö, jonka ratkaisemiseksi tarvitaan kansainvälistä yhteistyötä. Monimuotoisuus on kuitenkin myös paikallinen ja alueellinen kysymys. Lajien uhanalaistuminen painottuu Etelä-Suomeen, luontoa on hyödynnetty pitkään ja voimakkaasti. Lähes kaikissa eliöryhmissä lajeja on lähtökohtaisesti enemmän etelässä kuin pohjoisessa. Luonnonsuojelualueet ovat eteläisimmässä Suomessa enimmäkseen pieniä ja usein toisistaan eristyneitä, ja sen vuoksi osalla suojelluista alueista lajisto köyhtyy edelleen. Monimuotoisuuden lisäämiseksi tarvitaan tutkimusta erilaisten toimenpiteiden vaikuttavuudesta ja kannustavia esimerkkejä niiden soveltamista erilaisilla alueilla. Myös uusien suojelualueiden perustaminen on tarpeen.” (Uusimaa-ohjelma, s. 19). Esitetyt vanhojen metsien tiukat kriteerit vaikeuttaisivat Uusimaa-ohjelmassa esitetyn luonnon monimuotoisuuden lisäämisen ja ekologisten verkostojen vahvistamisen toteuttamista.

Ehdotuksen mukaisesti vanhojen metsien suojelu yksityismailla toteutettaisiin Suomessa jatkossakin vapaaehtoisuuteen perustuen, vaikka EU velvoittaa jäsenmaitaan kaikkien vanhojen metsien tiukkaan suojeluun. Vanhojen metsien lajiston säilymisen turvaamiseksi suojeltavien kohteiden tulisi siis ensisijaisesti löytyä valtion mailta. Kuten Syken ja Luken raportissa arvioidaan, liian tiukat kriteerit kuitenkin jättävät ekologisesti arvokkaita vanhoja metsiä suojelun ulkopuolelle. Vaikka suurin osa valtion maista on pohjoisessa, myös Etelä-Suomessa ja Uudellamaalla on suojelemattomia valtion metsiä, joiden suojelu olisi hyvä alku suojeluverkoston kehittämiseksi.

Valtio hankkii nykyisinkin METSO-ohjelman kautta yksityisiltä maanomistajilta luontoarvoiltaan heikompilaatuisia metsiä suojelualueiksi kuin mitä valtion metsistä löytyy.

Uudenmaan liitto toivoo, että ehdotettujen kriteerien vaikutuksia vanhojen metsien ja niiden lajiston tilan parantamiseksi arvioitaisiin huolellisesti, jotta alkuperäiset kansalliset ja EU:n biodiversiteettistrategian mukaiset tavoitteet varmasti toteutuvat. Uudenmaan liitto kannustaa valtioneuvostoa jatkamaan asiantuntijoiden kuulemista ja yhteistyötä Syken ja Luken kanssa kriteerien kehittämiseksi sellaisiksi, että vanhojen metsien ja niissä elävän lajiston tilanne voisi parantua myös Etelä-Suomessa.

Salmi Petra
Uudenmaan liitto - maakuntajohtaja Telén Tuija